

1924

1924. január 1.

Gáj József *A szerb egyháztörténelem és a nagy-szerb történelem közös álma* című tanulmányát közli a *Magyar Kisebbség* című nemzetpolitikai szemle. Írásában a szerző így foglalta össze a szerb politika törekvéseit: 1. Erőteljes nagyszerbesítés az S. H. S. állam területén; 2. A horvátok, dalmátok, szlovének visszaszerbesítése; 3. Az asszimilálódni nem akaró nemzeti kisebbségek rendszeres gazdasági tönkretétele és kiüldözése; 4. A szlávellenes nyugati kereszténység üldözése a szerb mentalitású pravoszlavizmus javára; 5. A még fel nem szabadított szerbeklakta területek felszabadítása, illetve egyesítése; 6. A csehekkel, bolgárokkal, oroszokkal, lengyelekkel való kulturális és gazdasági, majd politikai egyesülés. Ebben foglalható össze az az elvi-politikai tendencia, amelyre a szerb bel- és külpolitika különös hangsúlyt fektet, mint közelebbi és távolabbi programja.

Magyar Kisebbség, 1924. január 1. 21.

1924. január

A kormány a Magyar Pártot egyszerű rendelettel feloszlatta, de a rendeletben nem mondta ki a párt működésének betiltását. Detektívek jelentek meg dr. Sántha György, a Magyar Párt országos elnökének a lakásán, lefoglalták a Magyar Párt irattárát, és magukhoz vették a pecsétet is. Alighogy ez megtörtént, Ráics Szvetiszláv, aki a magyar honvédelmi minisztérium fogalmazói karában kezdte meg pályafutását és a vajdasági közigazgatásban többször is a legfontosabb pozíciókat töltötte be, és aki arra törekedett, hogy valamilyen modus vivendit teremtsen a magyarság megbékítésére, újabb tárgyalásokat kezdett dr. Várady Imrével.

Csuka 1995, 114.

A Magyar Párt helyzete a feloszlátását megelőző hónapokban már igen nehéz volt, mert a radikálisok külön radikális – magyar párti szervezeteket létesítettek. A demokraták őszintébbek voltak,

és nem játszották ezt a kétszínű játékot, hanem egyenesen a Demokrata Pártba verbuválták a magyarokat.

Csuka 1995, 111.

A magyar–radikálisok vezetője akkor Gálffy György szabadkai gyógyszerész volt, aki néhány magyar intellektuelben kapott támaszt, akik a régi magyar időkből visszamaradt hivatásos kortesek segítségével, különösen az agrárreform által tönkretett hajdújárás magyar kisbérlok között tudtak sikereket elérni. Dr. Pleszkovics Lukács most már nyíltan megkezdte a harcot, és a Magyar Pártból kivált Macskovics Benedek mérnökkel együtt megalakította a Vajdasági Pártot. Később Pleszkovicshoz még néhány szabadkai magyar intellektuel csatlakozott, akik szintén kiváltak a magyar pártból. [...] Kritikájuk legfőképpen arra irányult, hogy a Magyar Párt a sérelmek orvoslását a kormány engedékenységével akarta elérni, míg ők a nyílt és éles ellenzékiséget látták helyesebbnek. Támogatásra találtak Vukov Lukácsban, aki *A Föld* címen lapot indított, s azt a mozgalom rendelkezésére bocsátotta. [...] Dr. Pleszkovics Lukács nyíltan hangoztatta, hogy az agrárreform enyhítése a Magyar Pártnak nem célja és minden csak azért történik, hogy több földet ne vegyenek el a magyar földbirtokosoktól. Dr. Sántha György már 1922-ben a Magyar Párt megalakulása előtt egy hírlapi nyilatkozatában leszögezte, hogy a földreform igazságos, tehát olyan végrehajtását, amelynek révén föld jut a szegény magyaroknak is, a legteljesebb mértékben helyesli, és azóta a Magyar Párt nem egyszer elkötelezte magát emellé az elv mellé, de Pleszkovics azt, hogy különösen Szabadkán és Zomborban a párt vezetői közül nagyobb földbirtokkal bírtak, arra használta fel, hogy ezt a vádat újra előszedje.

Csuka 1995, 115–116.

Az agrárreform a szláv földműves elemeket tervszerűen juttatta előnyökhöz, és pár év elteltével

szerbiai kereskedők és vállalkozók lepték el a Vajdaságot, akiket a hivatalos politika mindenképpen segített, és így a magyar kereskedő és vállalkozó réteg visszaszorult.

Csuka 1995, 116–117.

Az adózás terén nemcsak a Délvidék magyarságát, hanem a délvidéki szerbséget is súlyos sérelmek érték. Az adókulcs lényegesen magasabb volt az úgynevezett Vajdaságban, mint az ország bármely más részében...

Csuka 1995, 117–118.

Olaszország és Jugoszlávia megegyeztek, hogy a Németországgal történő együttműködés semmilyen formában nem lehetséges. [...] Mindent egybevetve két lehetőséggel kellett számolni: vagy sikerül Magyarországgal és Jugoszláviával közt baráti kapcsolatot létrehozni, és céljainkat ennek révén megvalósítani, vagy Olaszországban szerzünk hatalmas partnert ugyanezen célra.

Hory 1987, 145., 147.

1924. február 1.

„Az S. H. S. Királyságban a katolikus egyház nem élvez teljes szabadságot és mozgási lehetőséget sem az alkotmányban, sem a közigazgatás részéről. Mert az alkotmány 12. §-a értelmében az állam magának tartja fenn a jogot, hogy törvénnyel szabályozza, hogy a törvényesen elismert és bevett felekezetek mily módon és milyen feltételek mellett érintkezhetnek az ország határain kívül lévő egyházi felsőbbbségeikkel” – írta dr. Korosecz Antal, a Jugoszláviai Néppárt vezére a *Nova Evropa* 1923. január elseji számában.

Magyar Kisebbség, 1924. február 1. 115.

1924. február vége

Kánya Kálmán, a magyar Külügyminisztérium vezértitkára Hory Andrásnak Belgrádba történő utazása előtt elmondta, hogy az új jugoszláv követ (1924. február 24-től Tihomir Popović)

barátságos szövegei ellenére a magyar–jugoszláv viszony semmivel sem jobb, mint volt. Ismertette a délvidéki magyarok súlyos helyzetét. Elmondta, hogy a szerbek a határt csaknem légmentesen lezárták. Az úgynevezett kettős birtokosokat – akiknek földjét az új határ átszeli – földjük megművelésére sem engedik át, ha azt mégis megpróbálják, egyszerűen lelövik őket. [...] Daruváry Géza külügyminiszter nagyon részletesen fejtette ki a Jugoszláviához való viszonyunkra vonatkozó felfogását. Ennek az volt a lényege, hogy mindent meg kell kísérelnünk a jelenleg áldatlan helyzet orvoslására, amire – nézete szerint – most kedvezőek a kilátások. Bethlen Istvánnak Ninčić külügyminiszterrel Genfben történt találkozásakor az volt a benyomása, hogy a szerbek hajlandóak volnának a Magyarországgal szembeni politikájukat felülvizsgálni.

Hory 1987, 131–132.

1924. március 9.

Dr. Sántha György elnök Bácskerteszen összehívta az országos Magyar Párt elnöki tanácsát. [...] Az újságtudósításokból kiderül, hogy Becskerek, Csantavér, Topolya, Ada, Zenta, Szabadka, Torontálvásárhely, Martonos pártszervezeteinek küldöttei voltak jelen. A többi magyar város pártmegbízottainak nevét el kellett hallgatni, mert a helyi hatóságok nyomása olyan nagy volt, hogy a legtöbb helyen a pártszervezetek nyilvános működést nem fejthettek ki.

Csuka 1995, 126.

1924. március 14.

Hory András nagyköveti megbízólevelével Belgrádba érkezett.

Hory 1987, 135.

1924. március 15.

Hory András fogadta Panta Gavrilović külügyminiszter, aki közölte vele: „Mi megértjük Magyarország lelkiállapotát, és természetesen tartjuk, hogy nem tudnak máról holnapra és

véglegesen belenyugodni a változott helyzetbe. Ezért számolunk azzal, hogy alkalmasnak látszó pillanatban – bár minden kilátás nélkül – meg fogják kísérelni elvesztett területeik visszaszerzését. De ha ilyen alkalom valaha is kínálkozni fog, addig még nagyon sok idő telik el. Ezt az időt mindkét ország szempontjából hiba lenne elvesztegetni. Ezért nem zárkozunk el egy normális viszony kiépítése előtt. Ha azonban a magyarok nem tudnak, vagy nem akarnak erre az alapra helyezkedni, úgy kénytelenek leszünk visszatérni a legteljesebb elzárkózás állapotára.”

Hory 1987, 139.

1924. március 17.

Kelebián, a határ menti tanyavilág magyarságából több mint hatszáz ember gyűlt egybe, hogy a Magyar Párt küldötteit fogadja. A kelebiai magyarokat, akik többnyire kisgazdák voltak, Görög Alajos szervezte meg, és ennek a népgyűlésnek különös jellegzetessége az volt, hogy a Magyar Párt programját bunyevác nyelven is ismertették.

Csuka 1995, 126.

1924. március 18.

Hory András Ninčić külügyminiszternél tett látogatást, aki hangoztatta a viszony megjavítására vonatkozó készségét. A gazdasági kapcsolatokról úgy nyilatkozott, hogy Magyarország pénzügyi fellendülését és így a kedélyek megnyugvását jugoszláv szempontból is kívánatosnak tartja.

Hory 1987, 139.

1924. március 22.

II. Sándor szerb király fogadta Hory András magyar követet.

Hory 1987, 140.

1924. március

A betiltott Magyar Párt elnöki tanácsa Szabadkán ülést tartott, és kommunikét adott ki, ami valamennyi magyar lapban megjelent, és hang-

súlyozta, hogy a Magyar Párt mindaddig nem hajlandó a kormánnyal tárgyalásokat folytatni, amíg a párt betiltását meg nem szüntetik, és a tárgyalás alapja csakis a délvidéki magyarság teljes politikai, gazdasági és kulturális jogegyenlőségének elismerése lehet.

Csuka 1995, 114.

A betiltást követően azonnal megkezdődött a legerősebb agitáció a helyi pártszervezetek létesítésére. Különösen erős volt az agitáció Torontálban, ahol Torontál-Vásárhely református magyarsága az utolsó emberig a Magyar Párt tagja lett. [...] Ekkor szervezték meg Újvidéken a Magyar Pártot, amiben különösen nagy érdeme volt dr. Brezovszky Nándornak, dr. Wilt Vilmosnak, Achs Izidornak, Fáth Ferenc apátplébánosnak és Horváth Lajos református lelkésznek. Az újvidéki magyarság helyzete meglehetősen nehéz volt. [...] Újvidéken jelent meg a *Délbácska*, a magyarságnak a *Hírlap* mellett küzdő második harcos lapja, amelyet Fáth Ferenc teremtett meg, és szerkesztője Tomán Sándor volt.

Csuka 1995, 123.

1923 tavaszán Szabadkán százas bizottságot szerveztek, és ennek a százas bizottságnak a tagjai kötelezték magukat arra, hogy utcáról utcára járva szervezik be a Magyar Pártba a magyarokat. A százas bizottság névsora éles cáfolata volt azoknak a vádaknak, hogy a Magyar Párt csak az ügyvédek és földbirtokosok pártja, mert ebben a nehéz munkát végző bizottságban többségben voltak a kereskedők, a kisiparosok, a gazdák, akik nagy lelkesedéssel végezték az elvállalt nehéz feladatot.

Csuka 1995, 123.

A Magyar Párt számtalan népgyűlést rendezett, és a magyar párti vezetők: Prokopy Imre, dr. Strelitzky Dénes, dr. Palásthy Ödön, Berecz Kálmán, Brezovszky Nándor, Csettle János, Király Károly, Batta Péter, Nagy Ödön, dr. Sántha György, dr. Várady Imre és segítő társaik végigjártak minden

magyar falut, és különösen nagy gonddal foglalkoztak a Tisza menti és a baranyai magyarsággal.

Csuka 1995, 126.

A Dél-Bácskában, ahol a magyarok többnyire vegyes lakosságú falvakban éltek, eleinte nehezen indult meg a szervezkedés, de később Berecz Kálmán szenttamási plébános vezetésével egymásután alakultak meg a magyar szervezetek, és éppen ezekben a vegyes lakosságú községekben, amelyekben a magyarságnak sokszor nehezebb helyzete volt, mint a Tisza mentén és Felső-Bácskában, itt volt a legnagyobb a lelkesedés és a belátás, hogy csak a magyar nemzeti alapon történő szervezkedés javíthat a kisebbségi sorsba jutott magyarság helyzetén. [...] Hősies harcot vívtak a magyarságukért a baranyai magyarok. Egyes vidékeken szinte szigeteket alkottak, és ezeken a szigeteken volt a legerősebb a magyar ellenállás. Csúza, Vörösmart, Pélmonostor, Hercegszöllős magyar népe a maga erejéből kezdett kulturális akciókat, pedig éppen ennek a vidéknek a magyarsága nagyon szegény volt

Csuka 1995, 127.

Dr. Pleszkovics agitációja, amelyben felmerült meglehetősen burkolt formában a zsidóellenesség is, miután azt is megfogalmazta, hogy a Magyar Párt a zsidók befolyása alatt áll, és ezért hajlik a kormánnyal való megegyezés felé, nem maradt hatástalan.

Csuka 1995, 125.

1924. május 4.

A Magyar Párt elnöki tanácsa Nagybecskereken összehívta a párt nagygyűlését. A küldöttség egy része már május 3-án megérkezett, és dr. Várady Imre lakásán bizalmas megbeszélést tartottak. [...] A nagygyűlést a bizonytalan helyzetre való tekintettel nem akarták úgy, mint Zentán, a szabad ég alatt megtartani, hanem a nagybecskereki Magyar Kaszinó tágas nagytermében. A delegátusok már egybegyűltek, amikor dr. Mara

Jenő, a Magyar Párt főtitkára közölte velük, hogy a hatóságok intézkedése következtében a nagygyűlést nem lehet megtartani. Fél órával később dr. Várady Imre lakásán jöttek össze a párt vezetői, ahol dr. Mara Jenő főtitkár előadta, hogy pár soros végzést kézbesítettek neki, amely szerint a kormány a Magyar Pártot feloszlatta, és a nagygyűlés megtartását megtiltotta. (A betiltást kimondó szöveget közli a könyvében Csuka János.)

Csuka 1995, 136–137.

Röviddel a Magyar Párt feloszlata és a becske-reki nagygyűlés szinte puccsszerű betiltása után megjelent egy kormányrendelet, amely feloszlatta a német Kulturbundot, aminek természetes következménye az volt, hogy a német párt a parlamentben szembefordult a kormánnyal. [...] A német párt a Kulturbund feloszlata miatt heves harcot kezdett a kormány ellen, mert a Kulturbund volt a német pártnak az igazi szervezete. Már 1920-ban és 1921-ben minden nagyobb németlakta községben megalakultak a helyi szervezeteik. [...] A délszláviai németeknek igen jelentős tömegei éltek a Vajdaságban, és ezek bizonyos mértékig a belgrádi kormánynak a kedvencei voltak a kisebbségek között. A többnyire szerémségi származású német vezetők sokkal közelebb állottak a horvát, általában a délszláv kultúrához, mint a magyarhoz, és a századforduló magyarországi nemzetiségi harcaiból átvett jelszavak után indulva, úgy tüntették fel a helyzetet, mintha az 1918. évi tragédia és a trianoni békeszerződés felszabadulást jelentett volna a délvidéki németiség részére. [...] A német vezetők állandóan hangsúlyozták, hogy a délvidéki németiségre az irredentizmusnak még az árnyéka sem eshet, hiszen azzal, hogy a délszláv uralom alá kerültek, felszabadultak a magyar elnyomás alól, és semmi vágyuk nem lehet visszakerülni a magyar feudalizmus alá.

Csuka 1995, 139–141.

A Kulturbund úgy a községi, közigazgatási kérdésekben, mint az iskola kérdésében mindig szemben állott a magyarsággal...

Csuka 1995, 142.

Korosec Antal, aki úgy mint Radics István, igazi népvész volt, a szlovéneket sorakoztatta fel a kormány ellen. Korosec katolikus pap volt, majdnem két évtizeden keresztül az osztrák parlamentnek a tagja. A délszláv politikai életnek egyik legkimagaslóbb alakja, aki folyton csak a saját szlovén népének érdekeit tekintette, és amint az osztrák parlamentben a szlovén érdekek szemszögéből nézett mindent, úgy az új délszláv államban is, bár egyike volt azoknak, akik segítettek létrehozni azt az államot, mindent csak aszerint ítélte meg, hogy az jó-e, vagy rossz-e a szlovéneknek. Ez a lappangó szeparatizmus volt a délszláv államgondolat legveszedelmesebb ellensége, és valamennyi délszláv politikus közül csak Pribicevics Szvetozár volt az, aki hitte is, hogy a különböző és egymással ellentétes érdekű délszláv néptörzseket a jugoszláv állameszmében maradéktalanul egybe lehet foglalni.

Csuka 1995, 143.

A Magyar Párt feloszlátása után dr. Sántha György, dr. Strelitzky Dénes, Csettle János, Prokopy Imre, dr. Palásthy Ödön és társaik éppúgy járták a magyar falukat, mint azelőtt. [...] A demokrata párt ekkor nyert nagy teret a magyarság soraiban. [...] Dr. Pleszkovics Lukács nem lépett be rögtön a Demokrata Pártba, de annyira közeledett a demokratákhoz, hogy vele együtt csatlakoztak olyanok is, akik eddig a Magyar Pártban jelentős szerepet tölthettek be. Így Macskovics Benedek, dr. Pataky Antal, dr. Havas Emil, Lendvay József, Kerepessy Vince.

Csuka 1995, 144–145.

A Magyar Párt a betiltás miatt az államtanácshoz fordult panasszal [...]. A kormánnyal való tárgyalások ellen igen erélyesen foglaltak állást a Tisza

vidékieknek nevezett magyar párti politikusok, főként dr. Csettle János és dr. Király Károly, valamint Mohácsy Pál és dr. Strelitzky Dénes...

Csuka 1995, 146.

A feloszlátott Magyar Párt vezetői közül éppen azok, akik hosszú időn keresztül a radikálisokkal folytattak egyezkedő tárgyalásokat, a bánátiak, rögtön a Davidovics-kormány megalakulása után érintkezésbe léptek több demokrata párti politikussal. Ugyanakkor a zomboriak, akiknek kapcsolataik voltak a vajdasági Demokrata Párt számos vezetőjével, köztük Setyerov Szlávkóval, szintén tárgyalásokat kezdtek, amelyeknek a célja az volt, hogy az új kormánytól minél hamarabb kieszközöljenek egy olyan rendeletet, amely a Magyar Pártot újból visszahelyezi a jogaiba.

Csuka 1995, 148.

1924. május 9.

Tauber (?) német párti képviselőnek a belgrádi parlamenti beszéde azért jelentős pillanata Jugoszlávia kisebbségi politikájának, mert ez a beszéd állította fel először a németeknek azt a követelését, hogy a jugoszláv állam létesítsen német tanítóképzőt. [...] A középiskolák kérdésében is a teljes egyenjogúságot követelte a német párt nevében. [...] „az egyetemek kérdésében a kisebbségeknek nincs semmi követelni valójuk”.

Csuka 1995, 120–121.

A magyar sajtó teljes részletességgel ismertette Tauber parlamenti felszólalását, és a magyar publikum most eszmélt rá arra, hogy milyen szomorú és kétségbeejtő a jugoszláviai magyarság helyzete, és nincsen semmiféle módja arra, hogy a jugoszláviai parlamentben védekezzen, vagy jogokat követeljen. [...] Ebben az időben történt egy adai nagygyűlésen, hogy Vida Péter magyar gazdálkodó azt mondta, hogy nem lesz magyar iskola, ha nincs magyar politikai képviselő, mert mire a magyarság képviselőket küldhet a parla-

mentbe, addig lassan elsorvasztják valamennyi magyar iskolát.

Csuka 1995, 122.

1924. május 15. – július 8.

Belgrádban a magyar és a jugoszláv delegáció sikeres tárgyalásokat folytatott a legnagyobb kedvezmény elvét is magába foglaló kereskedelmi szerződés megkötéséről. Több fontos megállapodást maga Hory András követ írt alá.

Hory 1987, 158.

1924. május 19.

Bodrero, Olaszország belgrádi követe közli Hory Andrással, hogy II. Sándor király hajlandó magánkihallgatáson fogadni a magyar–jugoszláv viszony megbeszélése céljából. Egy nappal később, május 20-án Budapest megtiltja az audencián történő megjelenést.

Hory 1987, 161.

1924. június 8.

A Föld című lap közölte Vukov Lukács cikkét, amelyben egybeként ez volt olvasható: „A becskerekai nagygyűlés előértekezletén a birtokos frakció nevében Törley Bálint hangoztatta is a vele szimpatizáló vidéki szervezeteknek azt a követelését, hogy a paktumtárgyalások alkalmával garantálja a kormány, hogy több földet nem vesz el a vajdasági nagybirtokosoktól. E feltétel nélkül nem voltak hajlandók semmiféle tárgyalásra.”

Csuka 1995, 149.

1924. június második fele

Sor került a magyar–jugoszláv vegyes bizottság ülésére. [...] Az útlevél- és vízumügyekben is létrejött a megállapodás. Ez a kereskedelmi kapcsolatok kiépítése szempontjából is nagy jelentőségű volt, az új határ által kettészelt földek tulajdonosainak pedig lehetővé tette a területek rendes megművelését. (Pritz Pál megjegyzése: „Ez túlzás. A megállapodás csupán átmeneti megnyugvást hozott. Az 1934-es marseille-i

gyilkosság előtt a magyar–jugoszláv viszony egyik súlyos gondja ez a kérdés. 1930. február 5. és 1933. október 30. között kereken 20 komolyabb sérülést okoztak a jugoszláv határőrök fegyverei. Közülük 9 esetben magyar állampolgárok, illetve magyar nemzetiségű jugoszlávok életét oltották ki. – Jegyzetek 449. o.) Július 7-én kölcsönös megegyezéssel a tárgyalásokat őszig elnapoltuk.

Hory 1987, 168–169.

1924. június 27.

A *Hírlap* beszámolója szerint a betiltott Magyar Párt vezetői közül Sántha György, Gráber László, Király Károly és Csettle János Szabadkán tárgyalásokat folytattak a radikális párt helyi vezetőivel. Felajánlották a számukra, hogy hozzák létre a Magyar Radikális Pártot. Az eseménnyel a *Hírlap* július 4-i számában ismét foglalkozott.

Mészáros 1981, 166.

1924. június 30.

Az SHS királtság református egyházmegye.

Baranyai alesperesség: Bellye (magyar), Kő (magyar), Karancs (magyar), Hercegszőlős (magyar), Kopács (magyar), Sepse (magyar), Laskó (magyar), Csúza (magyar), Várdaróc (magyar) és Vörösmart (magyar).

Bácskai alesperesség: Tiszakálmánfalva (magyar), Cservenka (német), Feketics (magyar), Feketics (német), Kúla fiókegyház (német), Újsóvé (német), Újvidék (magyar), Beocsin fiókegyház, Ószivác (magyar), Újszivác (német), Ó- és Új-Verbász (német), Pacsér (magyar), Piros (magyar), Torzsa (magyar), Zombor (magyar), Ómoravica (magyar), Szabadka (magyar), Zenta fiókegyház (magyar). Szórványok: Csantavér, Szenttamás, Ada, Hódság, Kishegyes, Péterréve, Temerin, Zsablya.

Bánati alesperesség: Torontálvásárhely (magyar), Kevevára (magyar), Magyarittabé (magyar), Pancsova (magyar), Nagybecskerek (magyar), Törökbecse fiókegyház (magyar), Nagyikinda

(magyar), Nagyszerez (cseh), Hertelendifalva (magyar), Versece (magyar). Szórványok: Udvarszálás, Belgrád, Csesztreg, Antalfalva, Mokrin.

Horvát-Szlavónországi alesperesség: Bečmen (német), Dubanovci (német), Surčin (német), Beška (német), Brekinjska (magyar), Daruvár (magyar), Imsovci főkegyház (magyar), Haraszti (magyar), Kórógy (magyar), Szentlászló (magyar), Magyarrétfalu–Eszék (magyar), Maradék (magyar), Nijemci (német), Nékince (magyar), Suhopolje (magyar), Šidski-Banovci (német), Tordinci (horvát), Uljanik (cseh), Nagy-Pisanica (magyar), Velimirovac (német), Vukovár (magyar), Zágráb (magyar), Kutina (magyar). Szórványok: Bingula, Čakovec, Lipovljani, Obrijez, P.-Grbovo, Sladijevci, Treštenci, V.-Vukovec, Zdenci.

Árvaházi Naptár 1925, 1322–133.

1924. június

Elérte a 44 000-et a Magyarországra optáltak száma.

Vinaver 1971, 274.

1924. július 15.

„Meg kell értenünk, hogy a nemzeti eszme fölött egy más eszme is él, mely általánosabb, és ez a népek békéjének és szolidaritásának eszméje” – idézte Rangrati Emil, román politikus szavait a Lugoson megjelenő *Magyar Kisebbség* című nemzetpolitikai szemle, majd a magyar törekvések támogatásának reményében közölte a Népszövetségi Társaságok Uniójának alapszabályait.

Magyar Kisebbség, 1924. július 15. 593.

1924. július 20.

Váratlanul lemondott a kormány, a király pedig a demokrata párti Ljuba Davidovićot bízta meg a kormányalakítással. A miniszterelnök Ljuba Davidović első intézkedéseinek egyike a Magyar Párt betiltásának a visszavonása volt.

Mészáros 1981, 167.

1924. augusztus 11.

A bácstopolyai Magyar Olvasókör a belgrádi belügyminisztériumtól megkapta a működési engedélyt.

Mészáros 1981, 225.

1924. szeptember 2.

A *Bácsmezei Napló* közli dr. Sántha György nyilatkozatát, amelyben Vukov Lukácsnak *A Föld* június 8-i számában közölt vádjaira válaszolt. (A nyilatkozat részletét közli könyvében Csuka János is.)

Csuka 1995, 148–149.

1924. szeptember 4.

Dr. Sántha György, dr. Várady Imre, dr. Gráber László, dr. Deák Leó és Törley Bálint Belgrádba utaztak, hogy a kormánynál a Magyar Párt feloszlásának visszavonása érdekében eljárjanak.

Csuka 1995, 151.

Korosec Antal közoktatásügyi miniszter rendeletet adott ki, amely szerint a német középiskolákba a német tanulók az ország bármely részéből felvehetőek vallási különbségre való tekintet nélkül. (Az újjvidéki német középiskola a katolikusok részére volt fenntartva, míg az újverbászi a protestánsoké volt.)

Csuka 1995, 151.

A *Hírlapban* a Magyar Párt elnöke határozottan visszautasította a *Bácsmezei Napló* antiszemizmussal kapcsolatos vádjait.

Mészáros 1981, 169.

1924. szeptember 5.

Davidovics Lyuba miniszterelnök fogadta a Magyar Párt Sántha György, Várady Imre, Gráber László, Törley Bálint, Csettle János és Deák Leó alkotta küldöttségét, akiket Setyerov Szlávko vajdasági demokrata párti képviselő mutatott be neki.

Csuka 1995, 151.

Ekkoriban (?) Ivanics Momcsilo *Pasics, Pribicevics és a magyarok* címmel cikket írt a belgrádi *Radikal* című lapban: „Figyelmeztetni kell a közvéleményt arra, hogy nekünk a magyar kormányok idején két szerb középiskolánk volt. Az egyik Szremszki Karlovcin, a másik Újvidéken. Emiatt nem ment tönkre a magyar állam. Nem tudom, milyen veszedelem fenyegetné a mi államunkat a magyar középiskolák által!”

Csuka 1995, 152.

1924. szeptember 9.

Megjelent a kormányrendelet, amely hatályon kívül helyezte a Magyar Párt betiltásáról szóló rendeletet. A belügyminisztérium Bácska–Bánát–Baranya osztályának főnöke, Atanackovics Lázár főispán azonnal értesítette az alárendelt hatóságokat arról, hogy a Magyar Párt működését újból megengedte a kormány. Ezt a határozatot rögtön megküldték Szabadkára a Magyar Párt országos vezetőségének és Becskerekre, a Bánsági Magyar Párt vezetőségének. (A Magyar Párt 1924. május 3-tól szeptember 9-ig nem működhetett.)

Csuka 1995, 153.

Veszenyák agrárreform-miniszter nyilatkozott egy budapesti lap belgrádi tudósítójának. [...] A miniszteri nyilatkozat rendkívül megdöbbentette a magyarságot, világosan látszott, hogy az agrárreform kérdésben a Davidovics-kormánytól sem lehet többet várni, mint a *Pasics–Pribicevics-kormánytól*. (A nyilatkozat szövegének részletét Csuka János közli a könyvében.)

Csuka 1995, 160–161.

A magyar kisebbségnek azt a szerepet szánták, hogy segítse kiszorítani ősi földjéről a bolgár, illetve macedón és török kisebbséget, hiszen ki akarták tisztítani azokat a területeket is, amelyek a neuillyi békekötéssel jutottak az új délszláv államalakulathoz.

Csuka 1995, 167.

1924. szeptember 14.

A Magyar Párt elnöki tanácsa megbízásából dr. Sántha György és dr. Várady Imre kiáltványt bocsátott ki, amelyben egyebek mellett közlik: „A Magyar Párt ismét szabad! Négy hónapig tartó megalázó és kényszerű tétlenség után munkához látunk ismét. November hó 9-re ismét összehívtuk a Magyar Párt közgyűlését, ugyanazzal a napirenddel, amelyet a betiltott közgyűlés napirendjeként megállapítottunk.”

Csuka 1995, 155.; Mészáros 1981, 167.

Gyorgyevics Dragoszláv – aki szabadkai bunyevác lányt vett feleségül, és hivatásának érezte azt, hogy éppen abban a városban, amely a Magyar Párt legfőbb erőssége volt, megbontsa a magyar egységet és ezzel szolgálja a belgrádi centralisztikus gondolatot – volt a megteremtője az első magyar–radikális szervezetnek, amely kezdetben csupán kis kortesekkel dolgozott, ám hamarosan érintkezésbe lépett Gálffy György szabadkai gyógyszerésszel, és őt is megnyerte a radikális pártnak. [...] De sikerült megnyernie dr. Szántó Gábor szabadkai orvost és a már a Magyar Párt működésének újra való engedélyezése előtt megalakították a Magyar–Radikális Pártot. Különös módon úgy, mint akik a demokratákhöz csatlakoztak, Gálffy sem lépett ki a Magyar Pártból és dr. Szántó Gábor is tagja maradt.

Csuka 1995, 157.

1924. szeptember 27.

A Vass Ádám-féle vendéglőben Törley Bálint elnökletével ülésezett a Magyar Párt szabadkai szervezete. Ezen az ülésen Gálffy György is megjelent, és éles beszédben azért támadta a párt vezetőségét, mert azt a pénzt, amit magyar kulturális célokra kellene költeni, a párt a sajtóorgánumának a támogatására fordítja, amely július 6-án – mondta Gálffy György – őt és dr. Szántó Gábort megbízhatatlan elemeknek nevezte. Ez után a beszéd után dr. Szántó Gábor és Gálffy

György kiváltak a Magyar Pártból, és megalakították a Magyar–Radikális Pártot.

Csuka 1995, 158.

1924. szeptember

(Nikola Pašić visszavonulása után) „Belgrádban azonnal látogatást tettem az új külügyminiszternél. Udvariasan, de komor arckifejezéssel fogadott. Minthogy korábban sohasem találkoztam vele, nem tudtam megítélni, hogy ez természetéből fakadt, vagy csak a magyar követnek szólt. Mindenesetre szimptomatikusnak találtam, hogy közel egyórás beszélgetésünk alatt nem tartotta szükségesnek a magyar–jugoszláv viszonyról megemlékezni. Még világosabbá vált előttem, hogy a Davidović-kormánytól nem sokat várhatunk. Igaz, a belügyminiszter felfüggesztette a Magyar Párt betiltásáról szóló korábbi rendelkezés hatályát – amíg az államtanács az ez ellen benyújtott fellebbezés ügyében nem dönt. De a problematikus értékű intézkedésen kívül a magyar kisebbséggel szembeni engedékenyebb magatartásnak semmi konkrét megnyilatkozásával nem találkoztam.”

Hory 1987, 170.

1924. október 12.

Újvidéken is megalakult a Magyar Párt helyi szervezete.

Mészáros, 1981, 168.

1924. október 23.

A *Bácsmegyei Napló* cikket közölt a délvidéki magyar kivándorlókról. Mészáros Sándor rámutat: A Kivándorlásügyi Bizottság nem a nemzeti-ségi hovatartozást vette nyilvántartásba, hanem a területi eloszlást. Ebből viszont csak az derül ki, hogy a legtöbben a Vajdaságból vándoroltak a tengeren túlra. A belgrádi követnek a budapesti Külügyminisztériumba küldött jelentése szerint 1920–1930 között 15 074 magyar nemzetiségű magyar el a Vajdaságot.

Mészáros 1981, 104.

1924. november 5.

A Német Párt Mosser alelnök aláírásával kommunikét adott ki, amelyben kijelentette, hogy támogatja Timotijevicset, mert garanciákat kapott tőle arra vonatkozóan, hogy minden állampolgárral szemben a törvényesség és a jog alapján fog eljárni. [...] A dárdai főszolgabíró kilenc karanci magyart, köztük Garay Ferenc, Molnár József és Császár István jómódú iparosokat kiutasította az ország területéről, hogy kilenc baranyai menekült szláv családnak lakást tudjon adni.

Csuka 1995, 163.

Sándor király a lakásán betegen fekvő Pasicst bízta meg a kormány megalakításával. Pribicsevics Szvetozár lett a közoktatási miniszter, az igazságügyi miniszter pedig Pribicsevics egyik legszemélyesebb híve és követője, Lukinics Edo lett.

Csuka 1995, 163.

Érezhető volt, hogy az újra hatalomra került Pasic–Pribicsevics-irányzat erőszakra is hajlandó lesz, hogy azt a magyar ellenállást, amely a Délvidéken a magyarság szervezkedésével jelentkezett, és amelynek célja a magyar tömegek kulturális és gazdasági javainak a megvédelmezése volt, letörje.

Csuka 1995, 169.

1924. november 9.

A Magyar Párt vezetése Nagybecskereken nagygyűlésre készült. Előtte egy nappal, november 8-án a *Bácsmegyei Napló* már arról számolt be, hogy a Pasic-kormány egyik legelső teendője az lesz, hogy revízió alá veszi a Magyar Párt újra engedélyezéséről szóló határozatot. [...] 8-án, szombaton este a lap munkatársa beszélgetést folytatott Vilder Vetyeszláv belügyi államtitkárral, aki közölte, hogy a nagygyűlés megtartását helyi okokból eredően betiltják. [...] A vezetők úgy döntöttek, hogy előértekezlet néven szombaton este a Magyar Kaszinó tágas nagytermé-

ben megtartják a nagygyűlést. Már délután kijelölték az új tisztikart:

országos elnök: dr. Sántha György (Szabadka),
társelnökök: dr. Várady Imre (Nagybecskerek),

Falcione Árpád (Zombor), dr. Brezovszky
Nándor (Újvidék),

alelnökök: dr. Deák Leó (Zombor), dr. Gráber
László (Pancsova), dr. Király Károly (Ada),
dr. Nagy Ödön (Szabadka), Törley Bálint
(Szabadka), Tóth Ferenc (Nagybecskerek),
Zalán Gyula (Alsódomború), Ugray Lajos
(Újvidék),

központi főtitkár: dr. Csettle János (Zenta),
adminisztratív főtitkár: Szántó Róbert (Sza-
badka),

titkárok: dr. Strelitzky Dénes (Szabadka), dr.
Békeffy György (Szabadka),

pénztáros: Csiszéri Nagy Samu (Szabadka),

ellenőrök: dr. Mara Jenő (Nagybecskerek), Vass
Kálmán (Szabadka).

(Dr. Várady Imre beszédének részleteit közli a
könyvében Csuka János.)

Csuka 1995, 164–165.

Az agrárreform okozta helyzetről dr. Gráber
László számolt be, majd az értekezlet a következő
programot fogadta el:

1. A végleges agrárreform csakis pontos
és teljes agrárstatisztika alapján ké-
szülhet el.
2. Senkit sem szabad nemzetiségi
hovatartozása miatt a földosztásból
kizárni.
3. Csak az kapjon földet, aki azt maga
és családja munkájával meg tudja és
meg akarja művelni, és el kell venni a
már kiosztott földet attól, aki ennek a
kötelezettségnek eleget nem tesz.
4. Az állam és más köztestületek tulaj-
donában lévő földeket nem szabad az

agrárcélokra való földosztásból kivon-
ni. Ellenkezőleg: ezeket a földeket kell
elsősorban erre a célra fölhasználni.

5. Független bíróság állapítsa meg, hogy
melyik birtok esik kisajátítási kényszer
alá és azt, hogy a kisajátított földterü-
letekhez kinek van joga a törvényben
biztosított elsőbbségi vagy közönséges
jogcím alapján.
6. A kisajátított földbirtokok tulajdo-
nosainak nemcsak névleges, hanem
valóságos, habár méltányos kártérítést
kell nyújtani,
7. A nagybirtokos kezén meghagyott
maximumot minden forgalmi korláto-
zás alól mentesítsék.

Csuka 1995, 166.

Az értekezlet befejezése után az Országos Ma-
gyar Párt vezetősége a következő kommuniké-
ta adta ki: „Az Országos Magyar Párt november
9-ére összehívott közgyűlésére már szombaton
délben megérkeztek az összes helyi szervezetek
elnökei és a helyi szervezetek által kiküldött
képviselők. Az előre megállapított program
szerint a kiküldöttek szombaton délután három
órákor értekezletre jöttek össze, amelyen tizen-
kilenc szervezet hetvenhárom kiküldöttel volt
képviselve. A megjelent kiküldötteket, mint
házigazda dr. Várady Imre üdvözölte, és felol-
vasta a nagybecskereki rendőrkapitányság 1924.
évi november hó 8-ról keltezett 12 386/924.
számú végzését, amely a belügyminisztérium
26 359/924. számú határozatára hivatkozva, tu-
domásul veszi, az Országos Magyar Párt novem-
ber 9-ére összehívott első rendes közgyűlésének
megtartására vonatkozó bejelentést.” Szombaton
éjjel tizenegy órákor dr. Várady Imrénél megje-
lent egy rendőrkapitány Ráics Szvetislávnak, a
torontáli alispánnak szóbeli üzenetével, amely-
ben az alispán közölte, hogy a belügyminiszter
helyi okokra való hivatkozással a 7666/924.
számú rendeletével betiltotta a Magyar Párt

közgyűlését. Itt látszott meg az összefüggés a Srnao gyűlésének egybehívása és a Magyar Párt közgyűlésének betiltása között.

Csuka 1995, 168.

1924. november 11.

A belgrádi *Hivatalos Lap* közölte a parlament feloszlatairól és a választások kiírásáról szóló királyi kéziratot.

Csuka 1995, 174.

A Magyar Párt választási agitációját erősen befolyásolta az, hogy míg eddig a magyar sajtó osztatlanul támogatta a Magyar Párt törekvéseit, a Radics–Pribicsevics-kormány előre bejelentett és nagyon valószínű terrorja miatt a legnagyobb magyar lap, a *Bácsmegyei Napló* teljesen visszahúzódtott a Magyar Párttól. [...] A *Bácsmegyei Napló* óvatossága és behódolása a radikális erőszak előtt sok bajt okozott, mert állandóan olyan híreket közölt a választási agitáció egész tartama alatt, amelyek megzavarták a magyar közönséget. A jelölések kérdésénél olyan momentumok merültek fel, amelyek teljesen távol állottak a magyar kisebbségi politikától és a *Bácsmegyei Napló* beállításában azt a látszatot keltették, mintha a Magyar Párton belül osztályellentétekből és világnézeti ellentétekből származó belső és személyi harcok folynának. A *Bácsmegyei Napló* igyekezett magát a magyarság és egyben a zsidóság lapjának feltüntetni, és igen szerencsétlenül belevetette a választási küzdelembe a zsidókérdést is, ami semmiképpen nem volt alkalmas arra, hogy a Magyar Párt választási agitációját erősítse. Ez a nagyon jól szerkesztett és elterjedt újság, amelyet nagyon sokáig „magyar nyelven megjelenő újságnak” neveztek, rengeteg kárt okozott azzal, hogy publicitását teljesen a kormánypárti agitáció szolgálatába állította és azt a magyar–radikális pártot igyekezett népszerűsíteni, amely teljesen a szerb érdekeket támogatta és a magyar kívánságokat csupán kortesfogásnak tekintette.

Csuka 1995, 175–176.

1924. november 13.

Hory András követet fogadta Ninčić, az új külügyminiszter. „A hangulatot megfelelőnek látván, szóba hoztam a magyar kisebbség kérdését is. Megvitatása elől Ninčić nem zárkózott el, de nem titkolta: mivel a kormány mindenáron meg akarja szerezni a parlamenti többséget, lehetséges, hogy a választási küzdelem folyamán kénytelen lesz olyan intézkedéseket is tenni, amelyekben a kisebbségek sérelmet látnak majd.”

Hory 1987, 173.

1924. november közepe

Pribicsevics Szvetozár a Korosec-féle rendeletet hatályon kívül helyezte. Az új névvegyelemzési rendelet még szigorúbb volt, mint az előző és az öskutatás, a nagyszülőkig való nemzetiségi hovatartozás megállapítását is az iskolai igazgatók kötelességévé tette. A rendelet kimondta azt is, hogy még akkor is szláv osztályba kell íratni a gyerekeket, ha eddigi tanulmányaikat magyar osztályban végezték. Különösen súlyossá tette a helyzetet, hogy Pribicsevicsnek ez a jogfosztó rendelete november közepén jelent meg, tehát akkor, amikor a gyermekek már több mint két hónapon keresztül magyar osztályban tanultak és magyar tankönyveket szereztek be...

Csuka 1995, 171.

A magyarkanizsai magyarok és az agrárreform – a *Napló* cikkét ismerteti Csuka János.

Csuka 1995, 173.

1924. december 3.

A *Bácsmegyei Napló* vezércikkében tiltakozott dr. Csettle János és dr. Király Károly jelöltetése ellen.

Csuka 1995, 184.

1924. december 10.

Közzétették a Német Párt Zimonyban megtartott főbizottsági ülésén meghatározott jelöltlistát. Eszerint a felsőbánáti kerület listavezetője dr.

Neumer Vilmos képviselő, a délbánáti kerület dr. Krafft István képviselő, a zombori kerület listavezetője ugyancsak dr. Krafft István és ebben a kerületben jelölték, mint járási jelöltek dr. Grassel György és dr. Moser János, valamint Schumacher János képviselőket. Az újvidéki kerület listavezetője dr. Moser János képviselő, helyettese dr. Bartmann Simon képviselő. A német párt jelöltek állított még a szerémségi kerületben, továbbá az eszéki kerületben és Szlovéniában is.

Csuka 1995, 184.

1924. december 13.

A Szabadkán megjelenő *A Föld* közölte Pleszkovics Lukács *A Vajdaság népeibez* címmel írt vezércikkét. [...] „Autonómiát a Vajdaságnak! Ez a programja annak a pártnak, amelyet én és társaim megalakítani akarunk. A mostani képviselőjelölésünket is arra használjuk fel, hogy a Vajdaság összes szlávjaitól, magyarságától, németségétől stb. megválasztásunk esetére mandátumot kérjünk arra is, hogy a »Vajdasági Autonómia Pártot« megalapíthassuk.” Pleszkovics Lukács Gráber László ügyvédet zsidó származása miatt támadta. (Csuka János könyvében idézi a teljes vezércikkét.)

Csuka 1995, 177–181.

Rögtön a választások kiírása után 1924 decemberében Gyorgyevics Dragoszláv szabadkai főispán és Ráics Szvetisláv torontáli alispán ajánlatokat tett a Magyar Pártnak és biztosították, hogy a Magyar Pártnak legalább három jelöltje bejut a parlamentbe, ha a Magyar Párt külön listával megy ugyan, de azokban a kerületekben, amelyekben a magyarságnak számaránya miatt nem lehet reménye a győzelemre, a magyar választók a kormány listájára, jelöltjére fognak szavazni. Több ízben is tárgyaltak a kormánytámogatás kérdéséről, azonban, bár mindenki előtt világos volt az, hogy a választási együttműködés visszautasítása a legvadabb terrort fogja kivívni,

a Magyar Párt elnöki tanácsa arra az álláspontra helyezkedett, hogy azzal a Pribicsevics Szvetozárral, aki a magyar gyermekeket erőszakosan kizárta a magyar iskolákból, nem haladhat egy úton. A radikálisok ajánlatának elfogadása erkölcsi lehetetlenség volt.

Csuka 1995, 181.

A Magyar Pártnak a kormánytól és az ellenzéki bloktól egyaránt távol, tehát minden védelem és minden szövetség nélkül kellett belemenni a választási küzdelembe. A magyar nép még nagyon a hatása alatt állott a régi magyar közjogi harcoknak, amelyek a Délvidéken inkább helyi és személyi jellegű viaskodások voltak. A Tiszahuszárság vádja súlyosan nehezedett a Magyar Pártra, amelynek a vezetésében többségében voltak azok, akik a nagy magyar államférfi, Tisza István gróf politikáját követték 1918 tragédiája előtt. Dr. Pleszkovics Lukács agitációja függetlenségi párt agitációjának folytatása volt, és különösen az iparosok, a kisgazdák körében sokan voltak, akik nem tudták még megérteni, hogy az új Jugoszlávia területén a magyarságnak egészen más problémái vannak, mint az, hogy ki mungó, ki függetlenségi [...] Valamennyi szerb párt azzal igyekezett hatni a magyar tömegekre, hogy a Magyar Párt feudális, reakciós és az osztályérdekek szolgálatában áll. [...] Magában a Magyar Pártnak is voltak világnézeti különbségek. A Magyar Párt egy része a zsidókérdésben a legerélyesebb álláspontot foglalta el, és voltak olyan magyar párti vezetők, akik szívesen lemondtak volna a délvidéki zsidók együttműködéséről, sőt azt állandóan követelték.

Csuka 1995, 182.

A torontáli magyarság vezetői honorálni akarták dr. Gráber László szolgálatait, ragaszkodott ahhoz, hogy a Bácskában dr. Gráber biztos kerületet kapjon. Ilyen biztos kerületnek látszott a topolyai, és dr. Gráber magának követelte a jelöltséget ebben a kerületben. A Topolyai járás

magyarsága azonban mindig erősen antiszemita érzésű volt, és már 1924 decemberében komoly harcok támadtak amiatt, mert a zsidó dr. Gráber László jelölését nem szívesen látta. [...] Zomborban Prokopy Imrét kívánták jelöltnek, a Zombor környéki falvak azonban dr. Deák Leót szorgalmazták. Újvidéken még élesebb volt a harc. Profuma Béla, Újvidék utolsó magyar polgármestere és dr. Brezovszky Nándor voltak azoknak a frakciónak a vezetői, melyeket bizonyos anakronizmussal liberálisnak lehetett volna nevezni, ellenfeleik dr. Slezák Nándor és dr. Vilt Vilmos, akiket ugyancsak bizonyos túlzással ébredőknek mondtak, annyira eltávolodtak egymástól a jelölés kérdésében, hogy dr. Sántha Györgynek kellett közbelépni. Mindkét frakció megegyezett abban, hogy Berecz Kálmán szenttamási plébános legyen az újvidéki kerület jelöltje, azonban a bácskai apostoli adminisztratúra, amely már 1923-ban sem engedte meg, hogy Hegedűs Benjámint szabadkai, szentgyörgyi plébános jelöltje legyen a Magyar Pártnak, nem engedte meg, hogy Berecz Kálmán, akinek a népszerűsége az egész Sajkásvidéken igen nagy volt, a Magyar Párt jelöltje legyen.

Csuka 1995, 183.

1924. december 14.

A szabadkai törvényszék elutasította a Magyar Pártnak az 540 adai magyar választó listáról történt törlése ügyében benyújtott fellebbezését.

Csuka 1995, 185.

1924. december 16.

A *Bács megyei Napló* a zombori körzetben kiéleződött pártvitáról ír. Falcione Árpád a birtokosok és a mezőgazdasági munkások érdekeit igyekezett érvényesíteni, Prokopy Imre pedig polgári-liberális meggyőződésének adott hangot. A nézetkülönbségek az első világháború előtti magyar pártmeggyőződésekre vezethetők vissza.

Mészáros 1981, 170.

1924. december 22.

A Magyar Párt szabadkai ülését követően nyilvánosságra hozta jelöltjei névsorát:

A szabadkai kerület listavezetője: dr. Várady Imre.

Szabadka város jelöltje: dr. Nagy Ödön, helyettese Mészáros Ádám iparos.

A Szabadkai járás jelöltje: Koncz András kisgazda, helyettese Görög Alajos kisgazda.

A szabadkai I. kerület jelöltje: dr. Nagy Ödön, helyettese Sok Lajos iparos.

A szabadkai II. kerület jelöltje: Koncz András kisgazda, helyettese Görög Alajos kisgazda.

A Bácsstopolyai járás jelöltje: dr. Gráber László, helyettese Ober Károly iparos. (A végleges listán helyettese Huber István iparos.)

A Zentai járás jelöltje: dr. Király Károly, helyettese dr. Strelitzky Dénes.

Zenta város jelöltje: dr. Csettle János, helyettese dr. Keczeli-Mészáros Ferenc. (Kiegészítés, 193.)

Magyarkanizsa jelöltje: dr. Csettle János, helyettese dr. Keczeli-Mészáros Ferenc.

A felsőbánáti kerület listavezetője: dr. Várady Imre.

Nagybecskerek és Törökkanizsa város jelöltje: dr. Gráber László, helyettese Pálfi János kisbirtokos.

Nagybecskereki és Törökbecsei járások jelöltje: Tóth Ferenc kisiparos, helyettese Dániel Ádám kereskedő.

Nagykikindai és Módosi járások jelöltje: Marton Andor szövetkezeti igazgató, helyettese Mészáros József téglagyáros.

Alibunár járás jelöltje: Dr. Végh Ferenc ügyvéd, helyettese Huszing János orvos.

Az újvidéki kerület listavezetője: dr. Sántha György, a Magyar Párt elnöke.

Újvidék város és a Palánkai járás jelöltje: dr. Wagner Károly főorvos, helyettese Pekló Béla újvidéki építész.

Újvidék és az Óbecsei járás jelöltje: dr. Strelitzky

Dénes, helyettese Sipos János újvidéki magántisztviselő.

A Zsablyai járás jelöltje Farkas Pál csúrogi kisgazda.

A Titeli járás jelöltje: Neujahr Gusztáv építész.

(A végső listán Achs Izidor nagyiparos, helyettese Kókay Lajos iloki mézárasmester.)

A zombori kerület listavezetője: dr. Deák Leó.

Zombori járás jelöltje: Falcione Árpád, Prokopy

Imre és Palásthy Ödön. (A végleges listán: dr. Keceli-Mészáros Ferenc, helyettese dr. Nagy Ödön.)

Zombor város jelöltje: dr. Békeffy György szabadkai ügyvéd, helyettese Hozsa Márton dorozslói kisgazda.

Az Apatini járás jelöltje: dr. Békeffy György, helyettese Hozsa Márton.

A Kúlai járás jelöltje: dr. Kellert Lőrinc kúlai ügyvéd, helyettese Szilberleiter Ferenc szabadkai gyógyszerész. (Kiegészítés, 193.)

A Batinai járás jelöltje: Varga János csúzai kisgazda, helyettese dr. Palásthy Ödön zombori ügyvéd.

A bácskai részen a legerélyesebben a Magyar Párt ellen Gyorgyevics Dragoszláv szabadkai főispán járt el, akinek legfőbb segítséget a Magyar-Radikális Párt vezetői, dr. Sántha Gábor és Gálffy György nyújtottak. Legfőbb törekvésük az volt, hogy megakadályozzák a jelöléseket. (*Lásd még Bács megyei Napló*, 1924. november 24.)

Csuka 1995, 186.

Makszimovics Bozso belügyminiszter javaslatára a minisztertanács úgy döntött, hogy az állampolgári törvény, az Obznana alapján feloszlatják a Radics-pártot. (Csuka János könyvében felsorolja az indokokat is.)

Csuka 1995, 187–188.

1924

1924-ben megalakult a délvidéki magyarságnak az egyetlen titkos szervezete, a Diáksegélyező, amelynek nem voltak alapszabályai, nem volt hivatalosan engedélyezett működése, de dr. Pataky Antal, dr. Takács Ferenc katolikus lelkész, dr. Nacsa Lajos katolikus lelkész, később Gajdos Jenő ugyancsak katolikus plébános vezetésével egészen a felszabadulásig működött. [...] A Diáksegélyező munkája 1925-től kezdődően kiterjedt az egyetemi hallgatókra is, és először a zágrábi egyetemen tanuló magyar diákok nehéz helyzetén igyekezett segíteni. A Diáksegélyező, azért mert hivatalosan nem létezett, 1929 januárja után is tudta folytatni a munkáját.

Csuka 1995, 356.

A *Magvető* az egyetlen református család lap az SHS királyság egész területén. Megjelenik havonta 8 oldalon. Célja az SHS királysági reformátusok között az összetartás érzését felébreszteni és megerősíteni, a református kegyességet az egyéneken és a családokban beplántálni, s ezáltal az egyház megújulását elősegíteni, a külföldi református mozgalmakról tájékoztatni s ezáltal a reformátusok nemzetközi egységét szolgálni, egyházmegyei árvaházunk iránt az érdeklődést állandóan ébren tartani, az áldozatkészséget fokozni, s ezáltal ebbe a nemes és szent munkába minél többeket bevonni.

Árvaházi Naptár 1925, 162.

Előfizetési felhívás – A *Bács megyei Napló* azonban, amely pártpolitikától és egyéni törekvésektől teljesen független, amelynek múltjában nincs egyetlen eset sem, hogy anyagi szolgáltatást fogadott volna el más alakban, mint hirdetést a hirdetőktől, előfizetést az előfizetőktől, és vételárat attól, aki az újságot megvette, a mai nehéz helyzetben csak úgy tudja a vállalt nehéz feladatát teljesíteni, ha eredménye lesz a kérő szónak, amellyel barátaihoz fordul, hogy tartsanak ki továbbra is e mellett az újság mellett.

[...] Jól tudjuk, hogy nemcsak barátaink vannak, hogy utunkban nemcsak jóindulat segít, hanem számolnunk kell a rosszakarattal és a rágalommal is, és itt szeretnénk ezzel le is számolni. Soha kérő szó meghallgatatlan nem maradt a *Bácsmegyei Napló*nál, soha igaz ügy nem volt, amelynek nem mi lettünk volna harcosai és soha önös érdek, vagy személyes ambíció nem vezetett bennünket. Ha volt üzleti profitunk, az mindig az volt, és az marad a jövőben is: jó, érdekes, friss, nívós és igaz újságot adni. Ha irigység és rágalom igyekezett törekvéseinket befeketíteni, mi ezt mindig viszsza- szavetettük azokra az alantas okokra, amelyekből ezek fakadtak. A támadásokat álltuk, és nem törődtünk azzal sem, hogy törpe epigonok gáncsolnak vagy utánoznak bennünket.

A Bácsmegyei Napló jubiláris almanachja 1924, 151–152.

1924

A *Statisztikai Tudósító* adatai szerint a jugoszláv hatóságok csak magyar állampolgárságuk miatt

1918-ban	5 495
1919-ben	19 239
1920-ban	10 551
1921-ben	4 023
1922-ben	4 705
1923-ban	541
1924-ben	385

magyart zsuppoltak át a határon.

Statisztikai Tudósító, 1934. július 19. 1.; 1934. december 14. 1–2.